

Tahir Elçi'nin öldürülmesi ve ölümüne ilişkin etkin soruşturma yürütülmemesi hakkında ortak açıklama

Biz aşağıda imzası bulunan kuruluşlar olarak, Kasım 2015'te insan hakları avukatı Tahir Elçi'yi öldürmekle suçlanan polis memurlarının yargılandığı davada yaşanan son gelişmeleri takip etmekteyiz. Savcılığın ve bu davanın görüldüğü mahkemenin adil yargılanma hakkına saygı göstermemesinden dolayı endişeliyiz. Bu bağlamda, Türk makamlarının, Türkiye'nin uluslararası hukuk yükümlülüklerinden olan, vatandaşlarından birinin ölümüne ilişkin hızlı, etkili, tarafsız ve bağımsız bir soruşturma yürütmek ve Tahir Elçi'yi öldürmekle suçlananların tarafsız ve bağımsız bir mahkeme tarafından etkili bir şekilde yargılanmasını sağlamak yükümlülüklerini ihlal etmeye devam etmesinden de rahatsızız.

Bu davanın ilk duruşması, aşağıda açıklanan sebeplerle, bu yargılamanın, Türkiye için bağlayıcı nitelikte olan uluslararası hukuka ve Birleşmiş Milletler Hukuk Dışı, Keyfi ve Yargısız İnfazların Önlenmesine ve Soruşturulmasına İlişkin El Kılavuzu'na (Minnesota Protokolü) uygun olarak, bağımsız ve tarafsız bir şekilde Tahir Elçi'nin öldürülmesiyle ilgili gerçekleri ortaya çıkarabilecek ve bu cinayetin sorumlularını cezalandırabilecek nitelikte olmadığına yönelik ciddi şüpheler uyandırmaktadır.¹

Bunlara ek olarak, ceza yargılaması sırasında Ceza Muhakemesi Kanunu gereğince Tahir Elçi'nin ailesine tanınması gereken haklara saygı gösterilmemiş olması da ayrıca kaygı vericidir. Sayın Elçi'nin aile üyelerine, Türkiye'nin uluslararası yükümlülüklerinin gerektirdiği, Minnesota Protokolü'nde belirtilen adalete ve zararlarının giderilmesine erişimi de içerecek şekilde, tam ve etkili başvuru hakkı ve adil yargılanma hakkı konusunda gerekli güvenceler verilmemektedir.²

Arka Plan

Tahir Elçi, uluslararası ve yerel hukukçular topluluğunun önde gelen isimlerinden biriydi. Yaklaşık 25 yıldır avukatlık yapıyordu. Öldürüldüğü tarihte Diyarbakır Barosu Başkanıydı.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) önüne taşınan çok sayıda önemli davada mağdurları temsil eden tanınmış bir avukattı. Bu davalar arasında, Kürt köylerinin zorla boşaltılması, zorla kaybetmeler, yargısız infazlar ve güvenlik güçleri ve/veya devlete bağlı güçler tarafından uygulanan işkence ve kötü muamele davaları bulunmaktaydı.³ Tahir Elçi, bu davalarla ilgili çalışmaları aracılığıyla, özellikle yaşama hakkı ve işkence yasağı konusunda AİHM içtihatlarına katkıda bulundu, kişisel ve mesleki hayatı boyunca cezasızlığa karşı mücadele etti ve bu mücadeleye önemli katkılarda bulundu. AİHM önündeki çalışmalarına ek olarak, Türkiye İnsan Hakları Vakfı ve Uluslararası Af Örgütü Türkiye Şubesi de dahil olmak üzere birçok önde gelen sivil toplum kuruluşuyla (STK) temaslarda bulundu ve bazılarının kurucu üyeliğini yaptı. Ulusal ve uluslararası çeşitli prestijli ödüller aldı.

12 Ekim 2015 tarihinde bir televizyon röportajında Kürt meselesi ve barış sürecinin sona ermesi ile ilgili görüşlerini CNN Türk ulusal kanalında paylaşmasının ardından sosyal medya ve telefon aracılığıyla çok sayıda ölüm tehdidine ve hakarete maruz kaldı. Hükümet destekçileri ve hükümet yanlısı medya, ona karşı bir sindirme ve taciz kampanyası başlattı.

¹İnsan Hakları Yüksek Komiserliği Ofisi, Potansiyel Hukuk dışı Ölümlerin Soruşturulmasına İlişkin Minnesota Protokolü (2016), Hukuk dışı, Keyfi ve Yargısız İnfazların Etkili Bir şekilde Önlenmesi ve Soruşturulmasına İlişkin Gözden Geçirilmiş Birleşmiş Milletler El Kitabı (Minnesota Protokolü), (2016). Bkz. https://www.un-ilibrary.org/human-rights-and-refugees/the-minnesota-protocol-on-the-investigation-of-potentially-unlawful-death-2016_0389ae17-en.

² Ibid. para. 10

³ Bkz. <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-61442>;

Birkaç gün sonra, Bakırköy Cumhuriyet Savcılığının talebi üzerine, Bakırköy 2. Sulh Ceza Hakimliği tarafından hakkında gözaltı kararı çıkarıldı, gözaltına alındı ve ardından "basın yoluyla terör örgütü propagandası yapmak" suçundan 7,5 yıla kadar hapis cezası istemiyle hakkında iddianame hazırlandı.⁴

2015 yazında Türkiye'nin güneydoğusunda Kürdistan İşçi Partisi (PKK) ile Türk devlet güçleri arasında şiddetli çatışmalar yeniden başladı. Hükümet, bölgedeki binlerce sivilin hayatını etkileyen sert önlemler aldı ve birçok şehirde, bazen aylarca süren, 24 saat aralıksız sokağa çıkma yasakları ilan edilmeye başlandı. Tahir Elçi, diğer faaliyetlerinin yanı sıra, hükümetin ve yerel idari personelinin hukuka aykırı güvenlik müdahalelerine karşı yasal yollara başvurdu. Ayrıca bölgede giderek artan şiddete karşı mücadele etmeyi ve tepki göstermeyi sürdürdü. Bu faaliyetler kapsamında Diyarbakır Barosu Başkanı olarak silahlı çatışmalar sırasında bölgedeki kültürel ve tarihi mirasa verilen zarara dikkat çekmek için bir basın toplantısı düzenlenmesine öncülük etti. 28 Kasım 2015 sabahı Diyarbakır'da güvenlik operasyonları sonucu hasar gören tarihi bir minare önünde basın toplantısı düzenlendi. Bu basın toplantısı sırasında PKK militanı olduğu belirtilen iki kişi ile polis arasında bir silahlı çatışma yaşandı ve bu olay esnasında Tahir Elçi vurularak öldürüldü. Tahir Elçi'nin öldürülmesi uluslararası toplum tarafından güçlü bir şekilde kınandı.⁵

Dönemin başbakanı Ahmet Davutoğlu'nun olayı incelemek üzere dört müfettiş atandığına dair güvencelerine rağmen, bu konuda bağımsız ve etkili bir soruşturma yapılmadı. Olay yerindeki polis memurlarının şüpheli olarak işlem görmesi gerekmesine rağmen, soruşturmayı polis kendisi yürüttü. Mevcut kovuşturma ise Londra merkezli bir grup olan Forensic Architecture'ın Şubat 2019'da olayla ilgili raporunu yayınlanmasından sonrasına kadar başlamadı. Bu rapor, Tahir Elçi'nin öldürüldüğü sırada çekilen olay yeri video görüntüleri ve diğer belgeler üzerinde detaylı bir adli inceleme ile cinayet anında üç polis memurunun aktif ateş açtığı sonucuna varıp aşağıdaki saptamalarda bulundu:

- *Tahir Elçi, 28 Kasım 2015 saat 10:55'te 7 saniye 12 kare (07:12) süre içinde atılan tek kurşunla vurularak hayatını kaybetmiştir.*
- *İki PKK üyesinden hiçbiri ölümcül atışı yapmamış görünmektedir.*
- *Araştırılan zaman çerçevesinde yapılan tüm atışlar benzer ses imzalarına sahiptir ve bu atışlar oldukça farklı bir mesafeden ateşlenen uzun menzilli bir silahın işitsel kanıtını göstermemektedir.*
- *Üç polis memurunun (A, C ve D) Elçi'ye yönelik doğrudan ateş hattı bulunmaktadır ve defalarca silahlarını ateşledikleri görülmektedir. Bunlardan polis memuru C, Elçi'ye doğru açık ve engelsiz bir görüşle silahını ateşleyen tek memur konumundadır.⁶*

Forensic Architecture raporunun yayınlanmasının ardından, soruşturma savcısı, raporda potansiyel fail olarak belirtilen 3 polis memuruna karşı iddianame düzenlemek zorunda kaldı. Ancak söz konusu iddianame pek çok yönden endişe vericidir:

- İddianamede, olayların tespiti, fiillerin hukuki nitelendirilmesi, polis memurları aleyhine istenen ceza gibi birçok hususta ciddi kusur ve eksiklikler bulunmaktadır.

⁴ <https://www.hrw.org/news/2015/10/20/turkey-rights-lawyer-faces-terrorism-probe>

⁵ <https://www.ohchr.org/en/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=16827&LangID=E>;
<https://www.amnesty.org/en/latest/news/2015/11/at-the-funeral-of-tahir-elci-a-giant-in-turkeys-human-rights-movement-the-sense-of-loss-is-deafening/>; <https://www.hrw.org/news/2015/11/28/turkey-human-rights-lawyer-murdered>; https://www.ccbe.eu/NTCdocument/HR_Letter_Turkey_Tah1_1449055818.pdf;
<https://lawyersforlawyers.org/en/turkey-lawyer-tahir-elci-shot-dead/>;

⁶ https://content.forensic-architecture.org/wp-content/uploads/2019/03/FA-TE-Report_12_English_public.pdf.

- İddianamede, olayların tespiti ile ilgili olarak, vurulma sırasındaki genel kaos durumunun Tahir Elçi'yi öldüren atışı kimin yaptığını tespit etmeyi imkansız kıldığı öne sürülmektedir. Savcı, militanlardan birinin atışı yapmış olabileceğini varsaymakta ve militanı olası kastla cinayetten kovuşturmuştur. Bu sonuç, Forensic Architecture raporunun bulgularıyla doğrudan çelişmektedir. İlgili rapor bu konuda şunu vurgulamaktadır: *“Çatışmalar sırasında görülebilen ve işitilebilen kırk silah sesinin hiçbiri (bu sırada olay yerini birden fazla kamera kaydediyordu) iki PKK militanı tarafından ateşlenmemiştir. Aksine, Elçi'yi öldüren tek silah, tespit ettiğimiz üç memurdan biri tarafından ateşlenmiştir.”*⁷
- Türk Ceza Kanunu'na göre, kasten insan öldürme müebbet hapis cezasını (madde 81) gerektirir. Kasten öldürme suçu kanunda belirtilen nitelikli hallerden biri kapsamında işlenirse fail cezaevinde ek kısıtlamalar içeren ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına çarptırılabilir (madde 82). Olası kast ile işlenen cinayet vakalarında bu cezalar, 81. madde için en az 20 yıl hapis cezasına ve 82. madde için müebbet hapis cezasına (madde 21 (2)) indirilir. İddianamede ise savcılık, 3 polis memurunu Ceza Kanunu'nun 81 veya 82. maddeleri yerine 85(1) maddesi ile suçlamakta, işlenen fiilleri “taksirle öldürme” olarak sınıflandırmaktadır. Ceza Kanunu madde 85' e göre taksirle bir insanın ölümüne neden olan kişi ise, iki yıldan altı yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılmaktadır.
- Savcı, Mahkemeden, polis memurlarına karşı Ceza Kanunu'nun 22(3) maddesini de uygulamasını istemektedir. Bu maddeye göre: “Kişinin öngördüğü neticeyi istememesine karşın, neticenin meydana gelmesi halinde bilinçli taksir vardır; bu halde taksirli suça ilişkin ceza üçte birden yarısına kadar artırılır”. Sonuç olarak, savcının polislerin yargılandığı suçu nitelendirmesi (Ceza Kanunu'nun 85(1) maddesi ile 22(3)) işlenen suçun ağırlığı ve bunun vahim sonuçları ile örtüşmemektedir ve bu da ayrıca kaygı vericidir.

Ayrıca, polis memurlarının yargılandığı bu davada önümüzdeki duruşmalarda uygun adli güvenceler sunan bir yargı sürecinin izlenemeyeceğinden ve yargılama sırasında Sayın Elçi ve ailesinin haklarına saygı gösterilmeyeceğinden de endişe etmekteyiz. Bu endişe, ilk duruşma sırasında meydana gelen ciddi yargı süreci ihlallerine dayanmaktadır.

İlk duruşma 21 Ekim 2020 günü saat 10.00'da Diyarbakır 10. Ağır Ceza Mahkemesi'nde görülmüştür. Elçi ailesini temsil eden avukatlar, mahkemeye sundukları beyanlarda, şunları (diğer beyanlarına ek olarak) dile getirmişlerdir:

- CNN Türk'te yapılan röportajın ardından Tahir Elçi çok sayıda ciddi ölüm tehdidi almıştır. Devlet onu koruma yükümlülüğü altındayken bu yükümlülüğünü yerine getirmemiştir.
- Dava dosyası, PKK ile bağlantılı olduğu belirtilen iki şüphelinin olay günü Diyarbakır'da polis tarafından yakından takip edildiğini ve olaydan önce bu kişilerin hareketlerinin polis tarafından bilindiğini ortaya koymaktadır.
- Ne Tahir Elçi ne de olay yerindeki diğer Diyarbakır Barosu avukatları, muhtemelen silahlı olan şüphelilere karşı aynı bölgede operasyon yapılabileceği konusunda uyarılmamıştır.

---

⁷ <https://forensic-architecture.org/investigation/the-killing-of-tahir-elci>

- Güvenlik güçleri, orada bulunan halkın güvenliğini yeterince dikkate almadan iki şüpheliye yönelik operasyonu planlamıştır ve gerçekleştirmiştir. Sivillere yönelik olası zararı azaltmak için gerekli önlemleri almamıştır.
- Olay yerine gelen polisler ateşli silahlarını dikkatli ve özenli kullanmamıştır. Çevrelerindeki sivillerin hayatlarını korumak için gerekli önlemleri almamış ve insanları kendi güvenlikleri için saklanmaları konusunda uyarmamışlardır. Oysaki iki şüphelinin yakalanması için operasyon planlaması düzgün yapılıyorsa Tahir Elçi hala hayatta olacaktı.
- Olay yeri incelemesi Minnesota Protokolü gereği derhal değil, Tahir Elçi'nin ölümünden ancak 110 gün sonra (17-18 Mart 2016 tarihleri arasında) gerçekleştirilmiştir.⁸ Savcılığa göre bu gecikmenin nedeni bölgede devam eden silahlı çatışmalardır. Ancak bu süreçte Tahir Elçi'yi öldüren kurşunun da aralarında bulunduğu olay yerindeki önemli deliller ortadan kaybolmuştur. Bu, Türk makamlarının delilleri muhafaza etmekte ve Tahir Elçi'nin ölümüne ilişkin etkili, şeffaf ve hızlı bir soruşturma yürütmede önemli bir ihmali olduğunu göstermektedir. Bu, aynı zamanda Türkiye'nin ilgili uluslararası hukuk yükümlülüklerini de yerine getirmede ortaya koymaktadır.
- Soruşturmadaki diğer ciddi kusurlar arasında olay yerinde bulunan ve silahlarını ateşleyen polis memurlarının cinayetten dört yıl sonra, 2020'nin başlarına kadar savcı tarafından şüpheli olarak sorgulanmaması yer almaktadır. Ayrıca, soruşturulanların ifadelerindeki bazı bariz tutarsızlıklar savcılık tarafından yeterince takip edilmemiştir. Savcı, Tahir Elçi'nin ailesinin avukatları tarafından gösterilen tanıkları dinlemeyi de reddetmiştir. Savcı, operasyonun planlanmasından ve icrasından ve basın toplantısının izlenmesinden sorumlu olan polis memurlarını dinlemek üzere çağırılmamıştır.
- Olay yerindeki güvenlik kameralarından ve MOBESE'den (bölgedeki polis güvenlik kameralarından) gelen video kayıtları üzerinde oynama yapılmış veya kayıtlar tam olarak elde edilmemiştir. Bazı önemli kayıtlar ya eksiktir ya da cinayet zamanını kapsayan ilgili kısımlar silinmiştir.
- Savcı tarafından, örneğin adli tıptan, alınan bilirkişi raporlarında, Sayın Elçi'nin ölüm saatinin belirlenemediği ve şüphelilerin tespit edilemediği iddia edilmiştir. Ancak Elçi ailesinin avukatlarının elde ettiği bilirkişi raporları, örneğin Forensic Architecture ve bağımsız adli tıp uzmanı raporu, her iki konuda da tam tersi sonuçlara varmıştır.
- Davanın açılmasının 5 yıla yakın süre gecikmesi ve Elçi ailesini temsil eden avukatların taleplerinin keyfi olarak reddedilmesi, yetkililerin, devletin yaşam hakkına ilişkin usuli yükümlülüklerini belirleyen AİHM içtihadıyla uyumlu, gerçek bir soruşturma yürütmediğini göstermektedir.

Polis memurlarının yargılandığı Diyarbakır 10.Ağır Ceza Mahkemesi önünde devam eden davanın bir sonraki duruşması 3 Mart 2021'e ertelenmiştir. Ancak 21 Ekim 2020 tarihli duruşma son derece sorunlu geçmiştir:

1. Mahkeme, Elçi ailesinin avukatlarının duruşmanın başında dinlenilme talebini, diğer taleplerinin yanı sıra reddetmiştir. Mahkeme, Tahir Elçi'nin eşi Türkan Elçi'nin söz alıp şikâyetçi sıfatıyla taleplerini iletmesine izin vermemiştir. Oysaki şikâyetçi bulunanlar ve onların davaya müdahil olma talepleri dinlenmedikçe şikâyetçiler şüphelileri sorgulama

⁸ Minnesota Protokolü, supra 1, para. 10.

hakkını kullanamayacaktır ve bu kendilerine Ceza Muhakemesi Kanununda açıkça tanınan bir haktır.

2. Mahkeme, Elçi ailesinin avukatlarının sanık polis memurlarını şahsen dinlemesi taleplerini reddetmiştir, bunun yerine SEGBİS (resmi görüntülü iletişim sistemi) aracılığıyla onları dinlemek konusunda ısrar etmiştir.
3. Tahir Elçi'nin ailesi veya avukatları duruşma salonundaki küçük ve kendilerine uzak ekrandan şüphelileri görememiştir. Şüphelilerin ifadesini duymayı zorlaştıran teknik sorunlar yaşanmıştır. Bu teknik sorunlar, ailenin avukatlarının talebine rağmen mahkeme tarafından giderilmemiştir.
4. Mahkeme, Elçi ailesinin avukatlarının konuşmasına ve taleplerini iletmesine izin vermeyi duruşma boyunca reddetmiştir. Mahkeme heyeti, avukatları ve Türkan Elçi'yi konuşmakta ısrar ederlerse mahkeme salonundan zorla çıkarılacakları yönünde tehdit etmiştir.

Avukatlar duruşma sırasında meydana gelen bu ve diğer sorunlara dayanarak hakimleri reddetmiştir. Mahkeme bu talep hakkında karar vermeyerek duruşmayı sürdürmek istemiştir. Ancak usul kurallarına göre, başkaca bir işlem yapmadan önce, mahkeme bu talepleri öncelikli olarak ele almak durumundadır.

Türk Makamlarına Çağrı

21 Ekim 2020 tarihli bu duruşma, Tahir Elçi'yi öldürmekle suçlanan polis memurlarının uzun sürmesi muhtemel yargılamasının ilk duruşmasıydı. Bu yargılamanın devam eden süreçlerinde Türk makamlarını aşağıdaki taleplerimizi yerine getirmeye çağırıyoruz:

1. Dava, Sayın Elçi'nin öldürülmesine ilişkin gerçekleri ve doğruları tespit etme yeteneğine sahip bağımsız, tarafsız ve yetkili bir mahkeme tarafından görülmelidir;
2. Gelecekteki tüm duruşmalar, mağdurların haklarının güvence altına alındığı adil yargılanma hakkına ilişkin uluslararası standartlara uygun olmalıdır;
3. Mahkemenin Elçi ailesine ve avukatlarına yönelik hasmane tavrı ve mahkemenin hem iç hem de uluslararası hukukun usul ve ilkelerine uymayı ısrarla reddetmesi, gelecekteki duruşmalarda tekrarlanmamalıdır;
4. Elçi ailesinin avukatlarına, usule ve delillere ilişkin olarak dinlenmeleri ve başvurularını yapmaları için gerekli fırsatlar tanınmalıdır;
5. Taleplerin reddedildiği durumlarda, reddedilme nedenleri AİHM içtihadına uygun olarak gerekçelendirilmelidir;
6. Adil bir adli prosedürü takiben, Sayın Elçi'nin öldürülmesinden sorumlu olan failler hesap vermeli ve sorumlular işlenen suçun ağırlığına uygun cezalara çarptırılmalıdır; ve
7. Sayın Elçi'nin ailesine, Türkiye'nin uluslararası yükümlülükleri ve Minnesota Protokolü uyarınca, kendilerinin ve kaybettikleri yakınlarının maruz kaldığı ihlaller için uygun giderim yolları sağlanmalıdır.

Amsterdam Bar Association, Hollanda

Article 19

Article 21, İtalya

Bar Human Rights Committee of England and Wales, Birleşik Krallık
Cartoonists Rights Network International
Council of Bars and Law Societies in Europe (CCBE)
Danish PEN, Danimarka
The European Association of Lawyers (AEA-EAL)
European Association of Lawyers for Democracy and World Human Rights (ELDH)
The European Bars Federation (FBE) ve FBE Human Rights Commission
European Criminal Bar Association (ECBA)
Fair Trial Watch, Hollanda
Gelderland Bar Association, Hollanda
Geneva Bar Association, İsviçre
German Bar Association (DAV), Almanya
Giuristi Democratici, İtalya
The Group of International Legal Intervention (GIGI)
The Hague Bar Association, Hollanda
Human Rights in Practice, Hollanda
The Institute for the Rule of Law of the International Association of Lawyers (UIA-IROL)
The International Association of People's Lawyers (IAPL)
The International Observatory of Human Rights (IOHR)
Index on Censorship
International Association of Democratic Lawyers (IADL)
The joint Presidents of the Local Bar Associations of the Netherlands, Hollanda
The Law Society of England and Wales, Birleşik Krallık
Lawyers for Lawyers, Hollanda
Lawyers' Rights Watch Canada, Kanada
Limburg Bar Association, Hollanda
Midden-Nederland Bar Association, Hollanda
The National Association of Democratic Lawyers, Güney Afrika
National Forensic Union M. G. A., İtalya
National Lawyers Guild International Committee, Amerika Birleşik Devletleri
Netherlands Helsinki Committee, Hollanda
Noord-Holland Bar Association, Hollanda
Noord-Nederland Bar Association, Hollanda
Oost-Brabant Bar Association, Hollanda
Overijssel Bar Association, Hollanda

Research Institute on Turkey, Amerika Birleşik Devletleri

Rotterdam Bar Association, Hollanda

Swiss Democratic Lawyers, İsviçre

Turkey Human Rights Litigation Support Project, Birleşik Krallık

Zeeland-West-Brabant Bar Association, Hollanda